

norden

Nordisk Ministerråd

Nordisk samarbejde på social- og sundhedsområdet

**NORDISK SAMARBEJDSPROGRAM
GÆLDENDE FRA 2009**

DANSK

SUOMI

ÍSLENSKA

ENGLISH

Indhold

 	Social- og sundhed	3
	Sosiaali- ja terveydenhuoltoala	8
	Félags- og heilbrigðismál	13
	Social Security and Health Care	18

Nordisk samarbejde på social- og sundhedsområdet

Nordisk samarbejdsprogram gældende fra 2009

ANP 2009:755

© Nordisk Ministerråd, København 2009

ISBN 978-92-893-1928-7

Tryk: Kailow Express ApS

Layout: www.faenodesign.dk 4357 - 1009

Oplag: 200

Trykt på miljøvenligt papir som opfylder kravene i den nordiske miljøsvanemærkeordning. Publikationen kan bestilles på www.norden.org/order. Flere publikationer på www.norden.org/publikationer

Printed in Denmark

Nordisk Ministerråd
Store Strandstræde 18
DK-1255 Copenhagen K
Tlf (+45) 3396 0200
Fax (+45) 3396 0202

Nordisk Råd
Store Strandstræde 18
DK-1255 Copenhagen K
Tlf (+45) 3396 0400
Fax (+45) 3311 1870

www.norden.org

Social- og sundhed

NORDISK SAMARBEJDSPROGRAM GÆLDENDE FRA 2009

Det nordiske samarbejde inden for social – og sundhedssektoren er baseret på fælles værdier, som udgør fundamentet i den nordiske velfærdsmodel. Det er vigtigt, at disse kan videreudvikles og danne grundlag for det fortsatte samarbejde.

Det drejer sig om principperne for, at alle statsborgere får lige muligheder, om social solidaritet og tryghed for alle. Konkret giver dette sig udtryk i de sociale rettigheder for alle statsborgere. Det gælder også omsorgen for socialt udsatte og sårbare grupper i samfundet. Endvidere omfatter det alle statsborgeres ret til social tryghed, behandling, pleje og omsorg. Et centralt mål er at skabe muligheder for alle til at deltage i samfundslivet og i samfundets beslutningsproces.

Tilgængelighed for alle er et prioriteret område. Fjernelse af grænsehindre er en del af dette arbejde. Ligebehandling af alle borgere indebærer, at social- og sundhedssektoren også skal lægge ligebehandling mellem kvinder og mænd til grund for sit arbejde.

Som en følge af moderniseringen af strukturen i Nordisk Ministerråd kommer også arbejdet på narkotikaområdet til at blive en vigtig del af samarbejdsprogrammet.

Nordisk nytte skal være et grundlæggende princip for sektorens arbejde. Princippet indebærer, at landene oplever en merværdi ved at udvalgte opgaver løses på nordisk plan. I tillæg hertil skal den nordiske nytte manifestere nordisk samhørighed og øge nordisk kompetence og konkurrencekraft.

Globaliseringen udgør et centralt omdrejningspunkt for hele det nordiske samarbejde. Globaliseringen indebærer både muligheder og udfordringer for de nordiske lande – som for det øvrige Europa.

Social- og Sundhedsministrene går aktivt og engageret ind i det nordiske globaliseringsarbejde. Ministrene har i juli 2007 udpeget ”nordisk velfærdsinnovation” som et kerneområde for det nordiske samarbejde. Og vil markant prioritere fremme af nordisk topforskning på sundhed og velfærdsområdet.

Social- og sundhedssektoren vil derfor særligt arbejde for at videreudvikle den nordiske velfærdsmodel så den kan klare sig i den globale konkurrenceøkonomi og bevare sammenhængskraften. Det gør sektoren bl.a. ved at fokusere på hvordan landene fremover kan blive bedre til at håndtere den demografiske forandring og forebygge marginalisering af udsatte grupper, kvalitetsudvikle social- og sundhedsvæsenet samt styrke samarbejdet med Nordens nærområder, herunder bekæmpe menneskehandel.

Det nordiske samarbejde på social- og sundhedsområdet vil helt overordnet være koncentreret om at styrke nordens position globalt gennem: fjernelse af hindringer for flytning mellem de nordiske lande, udvikling af det nordiske velfærdssamfund i et europæisk/globalt perspektiv, udvikling af Nordens samarbejde med Nordens nærområder samt udvekslingen af national information og erfaring. Det er et klart mål at fastholde et fokus på de globale aspekter af samarbejdsområderne.

Topforskning og innovation på sundheds- og velfærdsområdet ses som centrale elementer i et nært samarbejde på tværs af ministerråd.

finansieret over længere tid end tre år, skal søges overført til national finansiering eller afsluttes.

4

■ ■
DANSK

Den politiske dagsorden og forandringerne i det internationale samarbejds miljø i øvrigt stiller også krav til dynamik og fokusering på det fælles nordiske arbejde, som sker gennem samarbejdsinstitutioner, samarbejdsprogram eller projektvirksomhed.

De praktiske resultater herfra har haft gennemslagskraft, og har også været en del af synliggørelsen af det nordiske samarbejde i de enkelte lande. I det fortsatte arbejde vil en væsentlig del af samarbejdet hvile på institutionerne, både finansielt og som et fleksibelt værktøj til imødekommelse af politisk prioriterede behov. Med til dette billede hører også, at institutionerne som regel har etableret et samarbejde med fagorganer inden for EU og i andre internationale sammenhænge, og disse netværk vil også være en vigtig del af arbejdet for at nå samarbejdsprogrammets mål. Informationsudveksling, aktiv kontraktstyring og prioritering af bevillingsfordelingen skal bidrage til bedre ressourceudnyttelse og øget nordisk nytte.

På samme måde vil også støtten til projektarbejde fortsat være et vigtigt element i social- og sundhedssektorens arbejde. Projektmidlerne skal benyttes i forhold til samarbejdsprogrammets hovedmålsætninger og primært rettes mod politisk prioriterede spørgsmål. For at skabe plads til nyt virke inden for disse rammer skal der arbejdes for, at projekter, som har været

Fjernelse af hindringer for flytning mellem de nordiske lande

På social- og sundhedsområdet oplever borgerne, at det ofte kan være vanskeligt at få overblik over, hvilke rettigheder der gælder, når man enten studerer, arbejder eller bosætter sig på tværs af de nordiske grænser. Det er nødvendigt at sætte fokus på at fjerne grænsehindre i Norden. Nordboerne oplever ofte, at det er vanskeligt at finde korrekt information om rettigheder og muligheder, når de lever på tværs af de nordiske grænser. Reglerne er også forskellige og en harmonisering af disse vil have omfattende konsekvenser. Derfor skal der arbejdes intensivt med at opgradere kendskab hos myndighederne og information til borgerne om, hvilke muligheder og vilkår, der er på social- og sundhedsområdet, når borgerne lever på tværs af de nordiske grænser. Hensigten er at sætte fokus på samarbejdet mellem landene for at lette flytning eller ophold i et af de nordiske lande. Sektorens projektmidler skal bl.a. gøre det muligt at gennemføre dette arbejde.

Øget mobilitet i de seneste år har i kombination med udbygningen af lovgivning inden for socialforsikringen og sociale tjenester gjort, at mange nordiske statsborgere møder praktiske problemer, når de bosætter sig i et andet nordisk land. Øget samhandel og samarbejde forstærker dette. Et målrettet arbejde for at identificere og fjerne hindringer for

flytning vil være en naturlig opgave for det nordiske samarbejde, samtidig med, at det viser den praktiske nytte for statsborgerne i Norden.

Den nordiske konvention om social sikring (gælder også for tredjelandsstatsborgere) og konventionen om social bistand har i lighed med den nordiske overenskomst om et fælles nordisk arbejdsmarked for nogle grupper inden for sundheds- og veterinærvæsenet haft stor betydning for de nordiske statsborgere. De fungerer som et sikkerhedsnet ved flytning mellem landene. Fremover er grænsehindre et prioriteret område for at informere yderligere om disse rettigheder og gøre det enklere for dem, som vælger at flytte til et andet nordisk land.

De nordiske velfærdsamfund foran nye europæiske og globale udfordringer

Social- og sundhedssektoren skal arbejde for at videreudvikle den nordiske velfærdsmodel, besvare de udfordringer som integration og globalisering medfører, og i fællesskab forsøge at finde funktionelle løsninger. Der skal lægges vægt på, at resultaterne bliver gjort bekendt såvel i Norden som udenfor Nordens grænser. Sektorens aktiviteter skal tage sigte på at give det nordiske samarbejde en klar identitet, samtidig med, at man skal bestræbe sig på øget samarbejde med europæiske samarbejdspartnere. Inden for rammen for den nordiske børne- og familiepolitiske velfærdsmodel skal der inden for sektoren gøres en særskilt indsats for

at skabe lige livsvilkår også for socialt udsatte børn og unge.

Analyse af velfærdssystemerne er et centralt virkemiddel for at videreudvikle og opnå større kendskab til de nordiske velfærdsstater og deres udvikling. Gennem sektorens projektvirksomhed skal projekter, som omhandler øget samarbejde mellem Norden og Europa gives prioritet. Der skal lægges vægt på finansiel medvirken fra Nordisk Ministerråd til projekter, som alle nordiske lande har mulighed for at deltage i. Institutionerne skal i deres Europa – rettede virksomhed lægge vægt på en udveksling af erfaringer, metoder og viden på et kvalitativt højt niveau. Institutionerne skal ligeledes sørge for at holde god kontakt med udviklingen inden for deres fagområder i Europa. Nordisk Ministerråds kontakt med Europa videreudvikles gennem kontakt samt samarbejde med europæiske organisationer, herunder især WHO's europæiske regionalkontor, Europarådets Committee on Social Cohesion og European Health Committee samt OECD og andre relevante komitéer, hvor alle de nordiske lande deltager.

Nordisk samarbejde er konfronteret med store samfundsmæssige omvæltninger i Europa – både i EU-sammenhæng og i forbindelse med opbygningen af de nye demokratier i Øst – Europa. Nordisk samarbejde er blevet stadig mere påvirket af omverdenen, f.eks. gennem EØS – aftalen, den europæiske integration og ikke mindst ved at flere af landene er medlemmer af EU. Det er derfor vigtigt at vurdere social – og sundhedssamarbejdet i et videre perspektiv. Samtidig

står de nordiske velfærdsamfund overfor store udfordringer gennem øget internationalisering, større pres på økonomien og demografiske forandringer, som medfører øget pres på pensionssystemerne, sundhedsvæsenet og omsorgen. Det er derfor nødvendigt at udvikle og forstærke det arbejde, som sektoren allerede driver, når det gælder forskning og viden om velfærdssamfundet. Samtidig kræver den iværksatte forskningen en styring fra sektoren. Dette bliver et mål, som dels har praktisk betydning for det nordiske samarbejde, og som dels indgår i den internationale dialog.

Det nordiske samarbejde og den nordiske model har bred folkelig støtte i Norden. Alligevel kan analyser af konflikter i den nordiske model skabe ny forståelse for, hvordan modellen fungerer, og hvilke udfordringer den står overfor.

Udvikling af samarbejdet med Nordens nærområder

Social- og sundhedssektoren skal fortsætte sit samarbejde med Nordens nærområder således at det i større grad tilpasses det enkelte lands situation og behov. Samtidig skal indsatsen udvikles med henblik på samarbejdsrelationer i EU's nordlige dimension. Sektorens indsats skal være langsigtet, og have til formål at opbygge kompetence, medvirke til udvikling af en forvaltning, der giver lokal medbestemmelse. Herudover er ansvarsfordeling og demokratisk ansvarlighed centralt, og skal lægges vægt på forebyggende arbejde for at beskytte og forbedre befolkningens sundhed og levevilkår.

Det nordiske samarbejde i Nordens nærområder skal ses i sammenhæng med og koordineres med arbejdet hos andre aktører (lande, internationale organisationer o.a.). I projektarbejdet skal der lægges vægt på langsigtede tiltag, og varigheden af sektorens projekter skal vurderes. De nordiske kontorer skal være centrale samarbejdspartnere i dette arbejde. Institutionernes arbejde skal bidrage til at sikre effektivitet i denne indsats.

Samarbejdet med Nordens nærområder er allerede omfattende. Den politiske udviklingen i regionen gør det interessant at forstærke den nordiske indsats yderligere, og i større grad se den i sammenhæng med andre aktørers indsats. Samtidig signaleres et stort behov for assistance inden for sektoren, både i form af akut hjælp og i mere langsigtede former. Denne situation sammen med et udtalt ønske om nærmere tilknytning til Norden gør, at udviklingen af Nærområdearbejdet, med vægt på langsigtet indsats, ligesom kompetenceoverførsel og demokratiudvikling, fortsat vil være en central målsætning for sektoren.

De baltiske lande er blevet integreret i det øvrige Europa, mens Rusland følger en anden udvikling. De baltiske landes medlemskab af EU betyder en mere strukturel tilnærmelse til de baltiske lande, f.eks. når det gælder opbygningen af lokale forvaltningsniveauer med central styring, udøvende myndigheder og demokratisk ansvar. Når det gælder Rusland handler det mere om forskellige projekter, f.eks. forebyggende tiltag, bekæmpelse af smitsomme sygdomme og narkotikamisbrug, vaccinationsprogrammer og undervisningstiltag. Sektorens

institutioner kan bistå i begge henseender. Institutionerne kan også bistå med at koordinere tiltagene sammen med de nordiske informationskontorer i nærområderne. Den største udfordringen i nærområderne bliver at opbygge en langsigtet kompetence. Dette kræver en vurdering af reglerne for projektarbejdet, da meget af dette arbejde behøver mere end tre år for at give resultater.

Det forventes, at betydningen af EU's nordlige dimension bliver mere konkretiseret og medfører en afklaring af det nordiske samarbejdes rolle i denne region. Nordisk Ministerråds strategi for arbejdet i Nordens nærområder skal lægges til grund for dette arbejde.

Udveksling af national information og erfaringer – udredningsarbejde

En af de vigtigste bærende punkter i den nordiske velfærdsmodel, en velfungerende servicesektor i social- og sundhedsvæsenet, vil i årene fremover møde store udfordringer i form af demografiske ændringer, øget servicebehov, øgede behandlingsmuligheder, snævre økonomiske rammer, mangel på kvalificeret personale o.a.

Nordisk samarbejde, dialog og erfaringsudveksling kan bidrage til at tackle disse udfordringer på en god måde, ligesom landene kan lære af hinandens gode så vel som dårlige erfaringer med forskellige tiltag.

Det skal derfor sikres, at alle nordiske land som et fast led i samarbejdet på såvel minister- som

på embedsmandsplan bliver holdt orienteret om væsentlige ændringer, som bliver gennemført på social- og sundhedsområdet i de andre lande, og om erfaringer, som opnås. Social – og sundhedspolitiske problemstillinger af fælles interesse vil blive udredt.

Også netværket, som opbygges ved at nordiske fagfolk mødes og/eller på enkel måde kommunikerer med hinanden, er meget værdifuldt og vil blive fastholdt.

Sosiaali- ja terveydenhuoltoala

POHJOISMAINEN YHTEISTYÖOHJELMA VUODESTA 2009 ETEENPÄIN

8

SUOMI

Sosiaali- ja terveydenhuoltoalan pohjoismainen yhteistyö pohjautuu yhteisille arvoille, jotka muodostavat pohjoismaisen hyvinvointimallin perustan. On tärkeää, että niitä voidaan kehittää edelleen ja että ne toimivat tulevan yhteistyön pohjana.

Yhteistyöohjelman periaatteet koskevat kaikkien kansalaisten yhtäläisiä mahdollisuuksia sekä sosiaalista solidaarisuutta ja turvallisuutta. Konkreettisesti tämä ilmenee kaikkien kansalaisten sosiaalisina oikeuksina sekä huolehtimisena yhteiskunnan heikko-osaisista ja suojattomista ryhmistä ja kaikkien kansalaisten oikeutena sosiaaliturvaan, hoitoon ja hoivaan. Keskeisenä tavoitteena on antaa kaikille mahdollisuus osallistua yhteiskuntaelämään ja yhteiskunnan päätöksentekoprosessiin.

Priorisoituna alueena on myös saavutettavuus kaikille, ja rajaesteiden poistaminen on osa tätä työtä. Kaikkien kansalaisten tasa-arvoinen kohtelu merkitsee sitä, että myös sosiaali- ja terveydenhuoltoalan tulee valita työnsä perustaksi naisten ja miesten tasa-arvoisen kohtelun.

Pohjoismaiden ministerineuvoston rakenneuudistuksen seurauksena myös huumeasioista tulee tärkeä osa yhteistyöohjelmaa.

Sektorin työskentelyn peruseriaatteena tulee olla pohjoismainen hyöty. Periaatteen mukaan maat saavat lisäarvoa, kun tietyt toimet toteutetaan pohjoismaisella tasolla. Sen lisäksi pohjoismainen hyöty ilmenee pohjoismaisena yhteenkuuluvuutena ja lisää pohjoismaista osaamista ja kilpailukykyä.

Globalisaatio on tärkeä lähtökohta kaikelle pohjoismaiselle yhteistyölle. Globalisaatio tarjoaa Pohjoismaille – kuten muullekkin Euroopalle – sekä mahdollisuuksia että haasteita.

Sosiaali- ja terveysministerit lähtevät aktiivisesti ja antaumuksella mukaan pohjoismaiseen globalisaatiotyöhön. Ministerit nimesivät heinäkuussa 2007 ”pohjoismaisen hyvinvointi-innovaation” pohjoismaisen yhteistyön yhdeksi ydinalueeksi. He haluavat selkeästi painottaa terveyteen ja hyvinvointiin liittyvän pohjoismaisen huippututkimuksen edistämistä.

Sosiaali- ja terveyssektorin tavoitteena on sen vuoksi erityisesti pohjoismaisen hyvinvointimallin kehittäminen, niin että se pärjäisi globaalissa kilpailutaloudessa ja kykenisi säilyttämään yhdistävän voimansa. Sektori pyrkii tähän muun muassa nostamalla keskiöön maiden kyvyn parantaa valmiuksiaan demografisten muutosten kohtaamiseen ja heikkojen ryhmien syrjäytymisen ehkäisemiseen, sosiaali- ja terveydenhuollon laadun kehittämiseen sekä Pohjoismaiden lähialueiden kanssa tehtävän yhteistyön, mukaan lukien ihmiskaupan torjumisen, vahvistamiseen.

Sosiaali- ja terveysalan pohjoismainen yhteistyö keskittyy yleisesti pohjoismaiden globaalin aseman vahvistamiseen. Keinoina ovat Pohjoismaiden välisten rajaesteiden poistaminen, pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan kehittäminen eurooppalaisesta ja globaalista näkökulmasta, Pohjoismaiden ja niiden lähialueiden välisen yhteistyön

kehittäminen sekä kansallinen tiedon- ja kokemustenvaihto. Selkeänä tavoitteena on kohdistaa huomio yhteistyöalueiden globaaleihin puoliin. Terveys- ja hyvinvointialan huippututkimus ja innovointi ovat keskeisiä tekijöitä ministerineuvostojen tiivissä yhteistyössä.

Poliittinen päiväjärjestys ja kansainvälisen yhteistyöympäristön muutokset edellyttävät dynamiikkaa ja selkeitä painotuksia myös pohjoismaiselta yhteistyöltä, jota tehdään eri laitosten, yhteistyöohjelmien ja projektien puitteissa.

Käytännön tulosten läpäisevyys on hyvä, ja ne ovat osaltaan edistäneet pohjoismaisen yhteistyön näkyvyyttä eri maissa. Tulevaisuudessa laitokset vastaavat suurelta osin yhteistyöstä sekä taloudellisesti että toimimalla välineenä, jolla vastataan poliittisesti priorisoituihin tarpeisiin. Asiaan liittyy se, että laitokset tekevät yleensä yhteistyötä asiantuntijaelinten kanssa sekä EU:ssa että muissa kansainvälisissä yhteyksissä. Kyseisillä verkostoilla on myös suuri merkitys yhteistyöohjelman tavoitteiden saavuttamisessa. Tiedonvaihto, aktiivinen sopimusohjaus ja jaettavien määrärahojen priorisointi parantavat varojen käyttöä ja pohjoismaista hyötyä.

Myös projektityön tukeminen on edelleen tärkeä osa sosiaali- ja terveysalan työtä. Projektivaroja käytetään yhteistyöohjelman päätavoitteiden mukaisesti ja suunnataan ensisijaisesti poliittisesti priorisoituihin tehtäviin. Yli kolme vuotta rahoitusta saaneet projektit

tulee joko pyrkiä siirtämään maakohtaisen rahoituksen piiriin tai lakkauttaa, jotta saataisiin tilaa uusille hankkeille.

Pohjoismaiden välisten rajaesteiden poistaminen

Kansalaisten on usein vaikeaa saada yleiskäsitystä siitä, mitkä sosiaali- ja terveysalan oikeudet koskevat toisessa Pohjoismaassa opiskelevaa tai työskentelevää tai toiseen Pohjoismaahan muuttavaa henkilöä. Keskittyminen Pohjoismaiden välisten rajaesteiden poistamiseen on tämän takia välttämätöntä. Pohjoismaasta toiseen muuttamista suunnittelevan on vaikeaa saada paikkansapitävää tietoa omista oikeuksistaan ja mahdollisuuksistaan. Maiden säännöt eroavat toisistaan, ja niiden harmonisoinnilla olisi mittavia seurauksia. Sen takia on tehokkaasti pyrittävä tiedottamaan sekä viranomaisille että kansalaisille sosiaali- ja terveydenhuoltoalan mahdollisuuksista ja ehdoista ihmisten muuttaessa Pohjoismaasta toiseen. Tarkoituksena on keskittyä maiden väliseen yhteistyöhön, jotta muuttaminen toiseen Pohjoismaahan tai oleskelu toisessa Pohjoismaassa helpottuisi. Alan projektivarat on tarkoitettu muun muassa tähän työhön.

Viime vuosina lisääntynyt liikkuvuus sekä sosiaalivakuutusta ja sosiaalipalveluita koskevan lainsäädännön laajentuminen on saanut aikaan sen, että monet pohjoismaalaiset kohtaavat käytännön ongelmia asettuessaan asumaan toiseen Pohjoismaahan. Vilkastunut kaupankäynti ja lisääntynyt yhteistyö voimistavat

muuttoliikettä. Määrätietoinen työ muuttoon liittyvien esteiden tunnistamiseksi ja poistamiseksi on luonnollinen osa pohjoismaista yhteistyötä, ja siitä on myös käytännön hyötyä pohjoismaalaisille.

Pohjoismainen sosiaaliturva- ja sosiaalipalvelusopimus (koskee myös muiden maiden kansalaisia) on Pohjoismaiden terveydenhuollon ja eläinlääketieteen alan tiettyjen ryhmien yhteisiä työmarkkinoita koskevan sopimuksen tavoin merkinnyt paljon Pohjoismaiden kansalaisille. Sopimukset toimivat turvaverkkona maasta toiseen muuttavalle. Tulevaisuudessa rajaesteet on priorisoitu alue näitä oikeuksia koskevassa tiedotuksessa, jonka tavoitteena on helpottaa Pohjoismaasta toiseen muuttavien tilannetta.

Pohjoismaiset hyvinvointiyhteiskunnat eurooppalaisten ja globaalien haasteiden edessä

Sosiaali- ja terveydenhuoltoalan tulee kehittää pohjoismaista hyvinvointimallia, vastata integraation ja globalisaation tuomiin haasteisiin ja pyrkiä yhdessä löytämään toimivia ratkaisuja. Huomiota on kiinnitettävä siihen, että tuloksista kerrotaan sekä Pohjoismaissa että niiden ulkopuolella. Alan toimilla tulee pyrkiä luomaan pohjoismaiselle yhteistyölle selkeä identiteetti samalla kun tähdätään laajempaan yhteistyöhön eurooppalaisten yhteistyökumppanien kanssa. Pohjoismaisen lapsi- ja perhepoliittisen hyvinvointimallin puitteissa alalla tulee panostaa erityisesti siihen, että myös sosiaalisesti heikossa asemassa

oleville lapsille ja nuorille luodaan yhdenvertaiset elinehdot.

Hyvinvointijärjestelmien analysointi on keskeinen vaikutuskeino pohjoismaisten hyvinvointivalttioiden kehittämisessä sekä niistä ja niiden kehitystä koskevassa tiedottamisessa. Alan projektitoiminnassa etusija tulee antaa Pohjolan ja Euroopan välistä yhteistyötä edistäville projekteille. Pohjoismaiden ministerineuvoston tuki pyritään suuntaamaan hankkeille, joihin kaikki Pohjoismaat voivat osallistua. Eurooppaan suuntautuvassa toiminnassa laitosten tulee kiinnittää huomiota tasokkaaseen kokemusten vaihtoon ja asiantuntemukseen sekä laadukkaisiin menetelmiin. Laitosten tulee myös seurata tiiviisti omien erikoisalojensa kehitystä Euroopassa. Pohjoismaiden ministerineuvoston yhteyksiä Eurooppaan kehitetään eurooppalaisten järjestöjen, erityisesti WHO:n Euroopan aluetoimiston, Euroopan neuvoston sosiaalisen koheesion komitean ja Euroopan terveyskomitean, OECD:n sekä Pohjoismaiden kannalta muiden relevanttien komiteoiden kanssa pidettävien kontaktien sekä niiden kanssa tehtävän yhteistyön kautta.

Alan pohjoismaiseen yhteistyöhön vaikuttavat Euroopan suuret yhteiskunnalliset muutokset sekä EU:ssa että liittyen Itä-Euroopan uusien demokratioiden kehittämiseen. Ympäröivä maailma vaikuttaa pohjoismaiseen yhteistyöhön yhä enemmän, mainittakoon vaikkapa Eta-sopimus, Euroopan integraatio ja erityisesti EU:n laajentuminen. Sen takia sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyötä tulee arvioida laajemmasta näkökulmasta.

Samanaikaisesti pohjoismaiset hyvinvointiyhteiskunnat joutuvat suurten haasteiden eteen kansainvälistymisen, kasvavien talouspaineiden ja väestökehityksen muutosten takia, sillä ne lisäävät eläkejärjestelmiin sekä terveydenhuolto- ja hoiva-alaan kohdistuvaa painetta. Sen takia on välttämätöntä kehittää ja vahvistaa alojen tämänhetkistä hyvinvointiyhteiskuntatutkimusta. Tutkimuksessa tarvitaan myös sektorin ohjausta. Siitä tulee tavoite, jolla on käytännön merkitystä pohjoismaiselle yhteistyölle ja joka samalla on osa kansainvälistä vuoropuhelua.

Pohjoismaisella yhteistyöllä ja mallilla on kansan vahva tuki Pohjolassa. Pohjoismaisen mallin ristiriitoja koskeva analysointi voi kuitenkin tuoda uutta tietoa siitä, miten malli toimii ja mitkä sen haasteet ovat.

Pohjolan lähialueiden kanssa tehtävän yhteistyön kehittäminen

Sosiaali- ja terveydenhuoltoalan tulee jatkaa yhteistyötään Pohjolan lähialueiden kanssa niin, että sitä mukautetaan entistä enemmän eri maiden tilanteisiin ja tarpeisiin. Samalla panostusta kehitetään EU:n pohjoiseen ulottuvuuteen sisältyvien yhteistyösuhteiden näkökulmasta. Alan panostuksen tulee olla pitkäkestoista, ja sen tavoitteena on oltava osaamisen laajentaminen sekä paikalliseen myötämääräämiseen tähtäävän hallintokehityksen edistäminen. Tämän lisäksi keskeisellä sijalla ovat vastuunjako ja demokraattinen vastuu, ja huomiota on myös kiinnitettävä ennalta

ehkäisevään työhön kansalaisten terveyden ja heidän elinehtojensa suojelemiseksi ja parantamiseksi.

Pohjolan lähialueilla tehtävässä pohjoismaisessa yhteistyössä tulee ottaa huomioon alueen muiden toimijoiden (maat, kansainväliset järjestöt ym.) työ ja koordinoida toimintaa niiden kanssa. Projektityössä on kiinnitettävä huomiota pitkäkestoisiin toimiin ja projektien kestoa tulee arvioida. Pohjoismaisten toimistojen tulee toimia keskeisinä yhteistyökumppaneina. Laitosten työn on osaltaan tehostettava panostuksia.

Pohjolan lähialueiden kanssa tehtävä yhteistyö on jo laajaa. Alueen poliittisen kehityksen myötä on kiinnostavaa vahvistaa entisestään pohjoismaista panostusta ja verrata sitä enemmän muiden toimijoiden aikaansaannoksiin. Samanaikaisesti on selkeästi havaittavissa, että sektorilla tarvitaan runsaasti akuuttia ja pitkäkestoisempaa apua. Kun lisäksi on selkeästi toivottu tiiviimpää yhteyttä Pohjoismaihin, on alan keskeisenä tavoitteena edelleenkin lähialueyhteistyön kehittäminen painottaen erityisesti pitkäaikaisia toimia sekä osaamisen siirtämistä ja demokraattista kehitystä.

Baltian maat ovat yhdentyneet muuhun Eurooppaan, mutta Venäjän tilanne on toinen. EU-jäsenyyden myötä Baltian maiden rakenne on lähentynyt muita Euroopan maita esimerkiksi paikallishallinnon kehittämisessä keskushallintoineen, virastoineen ja demokraattisine vastuineen. Venäjä-yhteistyöhön puolestaan sisältyy erilaisia projekteja, esimerkiksi ennalta ehkäiseviä toimia, tarttuvien tautien

ja huumeiden käytön torjumista, rokotusohjelmia ja opetushankkeita. Alan laitokset voivat olla hyödyksi kummassakin tapauksessa. Ne voivat myös auttaa toimien koordinoinnissa yhdessä lähialueilla sijaitsevien pohjoismaisten tiedustustoimistojen kanssa. Lähialueilla suurin haaste on onnistua saamaan aikaan pitkäkestoista osaamista. Projektityöskentelyn sääntöjen arvioiminen on tarpeen, sillä suuri osa työstä tuottaa tulosta vasta yli kolmen vuoden päästä.

EU:n pohjoisen ulottuvuuden merkityksen odotetaan konkretisoituvan, minkä myötä myös alueella tehtävän pohjoismaisen yhteistyön rooli selkiytyy. Työn pohjana on käytettävä Pohjoismaiden ministerineuvoston lähialuestrategiaa.

Maiden välinen tiedon ja kokemusten vaihto ja selvitystyö

Sosiaali- ja terveydenhuoltoalan hyvin toimiva palvelusektori on pohjoismaisen hyvinvointimallin peruspilareita, ja tulevana vuosina se joutuu suurien haasteiden eteen muun muassa väestökehityksen muutosten, kasvaneen palvelujen tarpeen, uusien hoitomahdollisuuksien, tiukentuneen talouden ja ammattitaitoisen henkilökunnan puutteen takia.

Pohjoismainen yhteistyö, vuoropuhelu ja kokemusten vaihto voivat auttaa haasteiden voittamisessa samalla kun maat voivat myös oppia niin hyvistä kuin huonoistakin kokemuksista, joita mailla on erilaisista toimista. Tämän takia tulee varmistaa, että

kaikkien Pohjoismaiden ministereitä ja virkamiehiä pidetään ajan tasalla muiden maiden sosiaali- ja terveydenhuoltoalan merkittävistä muutoksista ja kokemuksista. Sellaisia sosiaali- ja terveystoimittisia ongelmia, joilla on yleistä merkitystä, ryhdytään selvittämään.

Myös pohjoismaisten asiantuntijoiden tapaamis- ja viestintäverkosto on hyvin arvokas, ja se aiotaan säilyttää.

Félags- og heilbrigðismál

NORRÆN SAMSTARFSÁÆTLUN FRÁ 2009

Norrænt samstarf á sviði félags- og heilbrigðismála byggir á þeim sameiginlegu gildum sem eru undirstaða norræna velferðarsamfélagsins. Þessa undirstöðu þarf að efla og þróa svo áframhaldandi samstarf megi sem fyrr byggja þar á.

Grundvallarreglan er að öllum þegnum skuli tryggð jöfn tækifæri, stuðla skal að félagslegri samstöðu og öryggi fyrir alla. Í verki birtist þetta í félagslegum réttindum allra ríkisborgara. Þetta á einnig við um umönnun þeirra sem eru félagslega illa settir og þá hópa sem minna mega sín í samfélaginu. Hér er einnig átt við réttindi allra ríkisborgara til félagslegs öryggis, meðferðar, hjúkrunar og umönnunar. Meginmarkmiðið er að gera öllum kleyft að taka þátt í samfélaginu og ákvarðanatökum þess.

Áhersla er lögð á aðgengi fyrir alla. Afnáam landamærahindrana er þáttur í þeirri viðleitni. Í jafnrétti fyrir alla þegna felst, að félags- og heilbrigðismálasviðið hafi í starfi sínu jafnrétti kvenna og karla að leiðarljósi.

Vegna skipulagsbreytinga á starfsemi Norrænu ráðherranefndarinnar verður samstarf að fíkniefnamálum þáttur í samstarfsáætluninni.

Samstarf að félags- og heilbrigðismálum á að byggja á meginreglunni um norrænt notagildi. Í því felst að íbúar Norðurlanda verði varir við gildi þess að tiltekin verkefni séu leyst í norrænu samstarfi. Norrænt notagildi á einnig að sýna norræna samkennd og efla þekkingu og samkeppnishæfni á Norðurlöndum.

Hnattvæðingin er mikilvægur miðpunktur í öllu norrænu samstarfi. Hnattvæðingin felur í sér bæði tækifæri og áskoranir fyrir Norðurlöndin – og Evrópu í heild.

Ráðherrar heilbrigðis- og félagsmála taka heils hugar þátt í norrænu hnattvæðingarstarfi. Í júlí 2007 völdu ráðherrarnir „Nýsköpun í norrænni velferðarþjónustu“ sem kjarnaverkefni í norrænu samstarfi. Þá leggja þeir mikla áherslu á að efla norrænar öndvegisrannsóknir á heilbrigðis- og velferðarsviði.

Á sviði heilbrigðis- og félagsmála verður því unnið að því að efla norræna velferðarlíkanið og gera það betur í stakk búið til að takast á við alþjóðlega samkeppni og standa vörð um félagslega samloðun. Það verður gert meðal annars með því að kanna hvernig ríkin geta brugðist við lýðþróun og koma í veg fyrir myndun jaðarhópa þeirra sem minnst mega sína, standa að gæðapróun í heilbrigðis- og félagsþjónustu og öflugra samstarfi við grannsvæði Norðurlanda, þar á meðal um aðgerðir gegn mansali.

Í norrænu samstarfi á sviði heilbrigðis- og félagsmála verður leitast við að efla stöðu Norðurlanda á alþjóðavettvangi með eftirfarandi aðgerðum: afnema ferðahindranir á milli Norðurlanda, þróa norrænt velferðarþjóðfélag í evrópsku/ alþjóðlegu umhverfi, efla samstarf Norðurlanda við grannsvæðin og skipti þjóðanna á upplýsingum og reynslu. Skýrt markmið er að beina áfram sjónum að alþjóðlegum hliðum samstarfssviðanna. Öndvegisrannsóknir og nýsköpun á heilbrigðis- og velferðarþjónustu eru mikilvægustu þættir í

nánu þverfaglegu samstarfi ráðherranefndanna.

Pólitískum áherslum sem og almennum breytingum í alþjóðlegu samstarfi fylgja kröfur um áherslu á þróttmikið, norrænt samstarf. Það fer fram við norrænar samstarfsstofnanir, í formi samstarfsáætlana eða sameiginlegra verkefna.

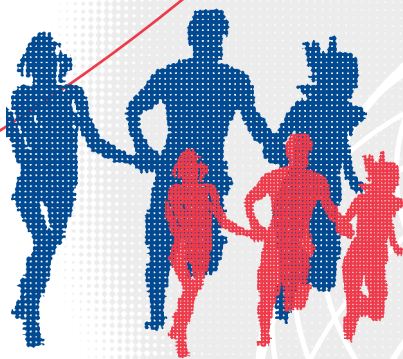
Hagnýtar niðurstöður samstarfsins hafa haft áhrifamátt og um leið átt þátt í því að gera norrænt samstarf sýnilegt í löndunum. Í framtíðinni mun verulegur þáttur samstarfsins hvíla á stofnununum, bæði hvað varðar fjármögnun og til að koma til móts við pólitísk forgangsmál. Þar kemur einnig til, að yfirleitt hafa stofnanirnar komið á samstarfi við fagaðila innan Evrópusambandsins og á öðrum alþjóðlegum vettvangi. Tengsl af þessum toga þjóna einnig hlutverki í starfi að markmiðum samstarfsáætlunarinnar. Með miðlun upplýsinga, virkri stjórnun verkefna og forgangsröðun fjárveitinga má stuðla að betri nýtingu fjármagns og auka norrænt notagildi.

Verkefnisstyrkir munu sem fyrr vera mikilvægur þáttur í starfi að félags- og heilbrigðismálum. Verkefnafé ber að nota í samræmi við meginmarkmið samstarfsáætlunarinnar og fyrst og fremst beinast að pólitískum forgangsmálum. Til að skapa rými fyrir ný verkefni innan rammanna skal leitast við að yfirfæra fjármögnun verkefna, sem hafa verið fjármögnuð lengur en þrjú ár, til landanna eða að ljúka þeim.

Afnám hindrana við búferlaflutninga milli Norðurlanda

Oft reynist þegnunum erfitt að fá yfirsýn yfir gildandi réttindi á félags- og heilbrigðissviði, þegar stundað er nám, starfað eða fólk flyst búferlum á milli Norðurlanda. Því þarf að að leggja áherslu á afnám landamærahindrana innan Norðurlanda. Þeir sem búa og starfa á landamærasvæðum innan Norðurlanda upplifa oft að það sé erfitt að afla sér réttra upplýsinga um réttindi og möguleika. Reglurnar geta verið ólíkar og samræming þeirra mun hafa mikla þýðingu. Því þarf að leggja áherslu á að uppfæra þekkingu stjórnvalda jafnt sem upplýsingamiðlun til þegnanna um möguleika og kjör á félags- og heilbrigðissviði fyrir þá sem búa á landamærasvæðum. Markmiðið er að efla samstarf landanna að auðveldun búferlaflutninga eða dvalar í einhverju norrænu landanna. Verkefnisfé á fjárlögum félags- og heilbrigðissviðs á að auðvelda það að ljúka þessu starfi.

Aukinn hreyfanleiki undanfarin ár hefur, samfara þróun löggjafar á sviði almannatrygginga og félagslegrar þjónustu, haft það í för með sér, að margir norrænir ríkisborgarar lenda í erfiðleikum þegar þeir flytjast búferlum til annars norræns land. Með auknum viðskiptum og samstarfi milli landanna ágerist þetta. Markvisst starf að greiningu og afnámi hindrana við búferlaflutninga er eðlilegur þáttur í norrænu samstarfi, um leið og það sýnir hagnýtt gildi norræns samstarfs fyrir ríkisborgara á Norðurlöndum.

Norðurlandasamningur um almannatryggingar (sem einnig tekur til ríkisborgara frá þriðja landi) og samningurinn um félagslega aðstoð og félagslega þjónustu hafa, eins og Norðurlandasamningurinn um sameiginlegan vinnumarkað fyrir ákveðna starfsmenn innan heilbrigðiskerfisins og dýralækna, haft mikla þýðingu fyrir ríkisborgara á Norðurlöndum. Þeir eru öryggisnet við búferlaflutninga á milli landanna. Til að auðvelda búferlaflutninga innan Norðurlanda í framtíðinni munu landamærahindranir og upplýsingar um réttindi þegnanna verða forgangssvið.

Norræna velferðarsamfélagið stendur frammi fyrir nýjum evrópskum og hnattrænum viðfangsefnum

Það er hlutverk félags- og heilbrigðissviðs að þróa norræna velferðarkerfið enn frekar, og takast á við þær áskoranir sem fylgja aukinni samþættingu og hnattvæðingu og í sameiningu að leita hentugra lausna. Leggja skal áherslu á að kynna fengna reynslu jafnt á Norðurlöndum sem utan landamæra Norðurlanda. Leitast skal við að skapa norrænu samstarfi skýra ímynd, um leið og unnið skal að eflingu samstarfs við evrópska samstarfsaðila. Innan ramma barna- og fjölskyldustefnu norræna velferðarkerfisins skal efnt til sérstakra aðgerða til að koma á jöfnum lífsskilyrðum fyrir börn sem eiga við félagslega erfiðleika að stríða.

Nánari greining velferðarkerfanna er mikilvæg aðferð til frekari þróunar og til að öðlast aukinn skilning á norrænu velferðarríkjunum og þróun

þeirra. Með verkefnasamstarfi á sviði félags- og heilbrigðismála skal lögð áhersla á verkefni, sem fela í sér aukið samstarf Norðurlanda og Evrópu. Leggja skal áherslu á þátttöku Norrænu ráðherranefndarinnar í fjármögnun verkefna sem öll Norðurlönd geta átt aðild að. Í því starfi stofnananna sem beinist að Evrópu eiga þær að leggja áherslu á að miðla reynslu, aðferðum og þekkingu. Stofnanirnar eiga einnig að fylgjast grannt með þróun á viðkomandi fagsviði í Evrópu. Tengsl Norrænu ráðherranefndarinnar við Evrópu eru vaxandi með þróun samstarfs við evrópskar stofnanir, einkum evrópsku svæðisskrifstofu Alþjóðaheilbrigðisstofnunarinnar (WHO), nefndir Evrópuráðsins um félagslega samheldni (Committee on Social Cohesion) og heilbrigðismál (European Health Committee) ásamt Efnahags- og framfarastofnun Evrópu (OECD) og aðrar nefndir, eftir því sem við á, sem öll Norðurlöndin eiga aðild að.

Miklar þjóðfélagslegar breytingar í Evrópu – bæði innan Evrópusambandsins og í tengslum við uppbyggingu og þróun nýju lýðræðisríkjanna í Austur-Evrópu, hafa áhrif á norrænt samstarf, sem verður fyrir vaxandi áhrifum frá umheiminum. Þar má nefna EES-samninginn, evrópska samþættingu og ekki síst fjölgun aðildarlanda ESB. Því er mikilvægt að meta samstarf á sviði félags- og heilbrigðismála út frá víðara sjónarhorni. Norrænu velferðarríkin standa einnig frammi fyrir miklum áskorunum vegna alþjóðavæðingar, aukins þrýstings á efnahagsmál og vegna lýðþróunar og því aukna álagi á lífeyrissjóði, heilbrigðiskerfi og umönnun sem þessu fylgir. Það er því nauðsynlegt

að þróa og efla rannsóknir og þekkingu um velferðarkerfið. Jafnframt krefjast þær rannsóknir sem þegar hefur verið hrint af stað stjórnun af hálfu félags- og heilbrigðismálasviðs. Þetta markmið mun hafa hagnýta þýðingu fyrir norrænt samstarf og sem framlag í samræðu á alþjóðlegum vettvangi.

Norrænt samstarf og norræna kerfið nýtur stuðnings almennings á Norðurlöndum. Nánari greining á vanda norræna kerfisins getur engu að síður skapað nýjan skilning á því hvernig módelið starfar og hvaða áskorunum það stendur frammi fyrir.

Þróun samstarfs við grannsvæði Norðurlanda

Haga ber framtíðarsamstarfi við grannsvæði Norðurlanda á félags- og heilbrigðismálasviði með hliðsjón af aðstöðu og þörfum í hverju landi fyrir sig. Jafnframt ber að efla samstarfstengsl varðandi Norðlæga vídd ESB. Leggja skal áherslu á langtímaaðgerðir og uppbyggingu þekkingar og þróun stjórnsýslu, sem veitir svæðisbundinn meðákvörðunarrétt. Dreifing ábyrgðar og lýðræðisleg ábyrgð eru jafnframt mikilvægir þættir og leggja skal áherslu á forvarnarstarf til að vernda og bæta heilbrigði og lífskilyrði íbúanna.

Við norrænt samstarf á grannsvæðum Norðurlanda skal hafa hliðsjón af samstarfi annarra aðila (þ.e. landa og alþjóðlegra samtaka). Í verkefnum á að leggja áherslu á aðgerðir til lengri tíma, og meta þarf tímalengd verkefnanna. Norrænu skrifstofurnar eiga að vera mikilvægir

samstarfsaðilar. Stofnanirnar eiga að tryggja skilvirkni í þessum aðgerðum.

Samstarf við grannsvæði Norðurlanda er nú þegar umfangsmikið. Vegna pólitískrar þróunar á svæðinu er áhugavert að efla norrænar aðgerðir enn frekar og hafa í meira mæli hliðsjón af aðgerðum annarra aðila. Jafnframt hefur komið fram að mikil þörf er fyrir aðstoð á félags- og heilbrigðissviði, bæði í formi bráðahjálpar og eins til lengri tíma. Vegna óska um nánari tengsl við Norðurlönd mun þróun starfsins á grannsvæðunum, þar sem áhersla er lögð á aðgerðir til lengri tíma á borð við þekkingarmiðlun og þróun lýðræðis, enn sem fyrr vera mikilvægt markmið.

Eystrasaltsríkin eru nú orðin samþættur hluti af Evrópu. Rússland þróast í aðra átt. Aðild Eystrasaltsríkjanna að Evrópusambandinu fylgir formleg staðbundinna stjórnsýslustiga með miðlægri stjórnun, framkvæmdavaldi og lýðræðislegri ábyrgð. Samstarf við Rússland beinist frekar að einstökum verkefnum, t.d. á sviði forvarna, baráttu gegn smitsjúkdómum og fíkniefnaneyslu, um bólusetningarverkefni og í menntamálum. Í báðum tilfellum geta stofnanir félags- og heilbrigðismálasviðs aðstoðað. Þær geta einnig verið til aðstoðar við samræmingu við starf norrænu upplýsingaskrifstofanna á grannsvæðunum. Stærsta verkefnið á grannsvæðunum verður að byggja upp þekkingu til lengri tíma. Því þarf að skoða hvernig reglum um skipulag verkefnasamstarfs skuli háttað, þar sem mikið af þessu starfi þarf meira en þrjú ár til að bera árangur.

Þess er vænst að að áhrif hinnar Norðlægu víddar ESB verði áþreifanlegri og að hlutverk norræns samstarfs á svæðinu skýrist. Starfið skal byggja á stefnumörkun Norrænu ráðherranefndarinnar um starfið á grannsvæðum Norðurlanda.

Miðlun upplýsinga og reynslu milli landanna – skýrslugerð

Einn meginburðarstólpi norræna velferðarkerfisins er félags- og heilbrigðisþjónusta. Á komandi árum þarf að takast á við stór verkefni vegna breytinga í samsetningu þegnanna, aukinni þörf á þjónustu, þróun meðferðarúrræða, takmarkaðra fjárhagsramma, og skorts á hæfu starfsfólki o.fl.

Með norrænu samstarfi, samræðum og miðlun reynslu má vinna að þessum verkefnum á jákvæðan hátt. Löndin geta nýtt sér reynslu hvers annars og á það jafnt við um slæma reynslu sem ýmsar jákvæðar aðgerðir.

Því þarf að tryggja, að upplýsingamiðlun um mikilvægar breytingar og fengna reynslu á félags- og heilbrigðissviði í löndunum verði fastur liður í samstarfinu jafnt meðal ráðherra sem embættismanna. Gerðar verða skýrslur um sameiginleg málefni á sviði félags- og heilbrigðismála.

Það er mikilvægt að norrænt fagfólk hittist og stofni til tengslaneta og hafi samskipti á einfaldan hátt. Þessi tengsl hafa mikið gildi og verður þeim viðhaldið.

Social Security and Health Care

**NORDIC CO-OPERATION PROGRAMME
EFFECTIVE 1 JANUARY 2009**

18

ENGLISH

Nordic co-operation in the Social Security and Health Care sector is based on common values which make up the foundation of the Nordic welfare model. It is important that these can be further developed and form the basis for continued co-operation.

These involve the principles of equal opportunities for all citizens; of social solidarity; and of security for all. In practice this is expressed in terms of social rights for all citizens. This also applies to care for socially marginalised and vulnerable groups in society. In addition, it covers the right of all citizens to social security, treatment, nursing and care. A central goal is to create opportunities for everyone to take part in the life of society and in society's decision-making process.

Accessibility for all is given high priority. Freedom of movement is part of this work. Equal treatment of all citizens means that equality between women and men should lie at the root of the social and health care sector's work.

As a result of the streamlining of the Nordic Council of Ministers' structure the work for the prevention of drug abuse has become an important part of the co-operation programme.

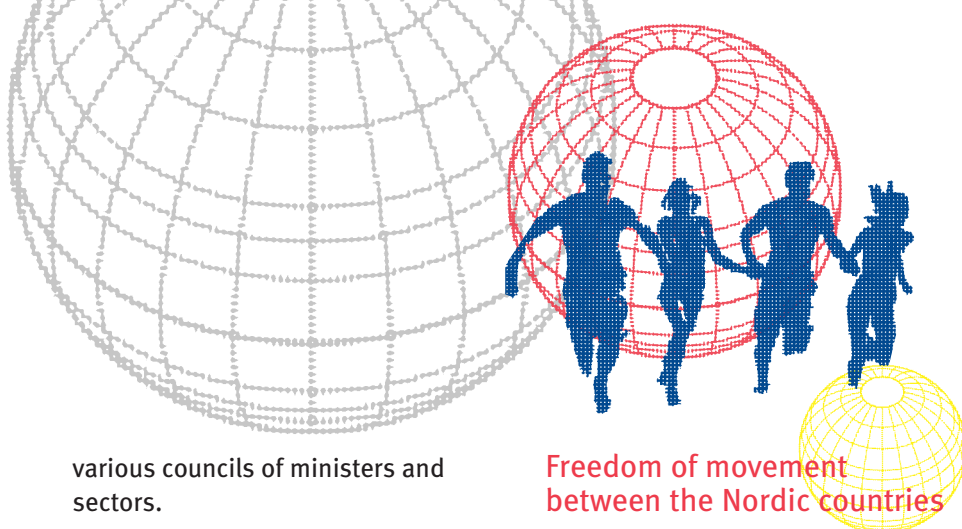
Nordic synergy should be a fundamental principle for the sector's work. This principle means that the countries should gain added value when selected tasks are solved at Nordic level. In addition, Nordic synergy should reveal Nordic interdependence and increase competence and competitiveness in the region.

Globalisation is a key factor in Nordic co-operation. Globalisation entails opportunities as well as challenges for the Nordic countries – and for the rest of Europe.

The social and health ministers are actively committed to Nordic work on globalisation. In July 2007 they identified “Nordic welfare innovation” as a core area for co-operation. Their work will prioritise the promotion of Nordic excellence in research in the health and welfare area.

The social and health sector will actively seek to develop the Nordic welfare model in a way that presents a coherent response to the competitive global economy. This will be done by, for example, focusing on how the countries can more effectively cope with demographic change, prevent the marginalisation of vulnerable groups, develop the quality of health and social provision, and work more closely with neighbouring countries on issues such as human trafficking.

Overall, Nordic co-operation on social and health affairs will concentrate on strengthening the Region's international position through removing obstacles to freedom of movement between the Nordic countries; developing the Nordic welfare model in a European/global perspective; developing the Region's co-operation with its neighbours; and through national exchanges of information and experiences. One key aim is to focus on global aspects within the various areas of co-operation. Top-class research and innovation on health and welfare issues are considered key elements in the close programme of Nordic co-operation that transcends the

various councils of ministers and sectors.

Moreover, the political agenda and changes in the international co-operation environment place demands on dynamism and focus in joint Nordic work, which takes place through co-operating institutions, the co-operation programme or projects.

The practical results of this have had an impact and have also contributed to rendering Nordic co-operation visible in the individual countries. In the continued work an important part of co-operation will rest with the institutions, both economically and as a flexible tool to meet the needs defined by political priorities. It must also be borne in mind that the institutions have usually established co-operation with professional bodies in the EU and other international connections, and that these networks will also be a major part of the work to achieve the goals of the co-operation programme. Exchange of information, active management of contracts and prioritisation of the distribution of funds should contribute to better use of resources and improved Nordic synergy.

In the same way support for project work will continue to be an important element in the work of the social and health care sector. Project funds should be used in relation to the main goals of the co-operation programme and primarily directed towards issues with high political priority. To make room for new activities within this framework, work should be done to transfer projects which have been financed over a longer period than three years to national funding or to bring them to a conclusion.

Freedom of movement between the Nordic countries

In the area of social and health care citizens often experience difficulty in getting an overview of which rights apply when studying, working or living across Nordic borders. It is necessary to focus on removing obstacles to crossing borders in the Nordic countries. Nordic citizens often experience difficulties in finding the correct information on rights and opportunities when they live across the Nordic borders. The regulations are also different and harmonising will have wide-ranging consequences. For this reason, intense work should be done to raise the level of knowledge of the authorities and to increase information to citizens about what opportunities and conditions exist in the social and health care area for citizens living across Nordic borders. The aim is to focus attention on the co-operation between the countries to facilitate moving to or living in one of the Nordic countries. The sector's project funds will allow this work to be carried out.

Increased mobility during recent years, in combination with the extension of legislation within social security and social services, has meant that many Nordic nationals meet practical problems when they settle in another Nordic country. Increased trade and co-operation strengthen this. Goal-orientated work to identify and remove obstacles for movement will be a natural task for Nordic co-operation, at the same time as it will demonstrate practical advantages for Nordic citizens.

The Nordic convention on social security (which also applies to

nationals of other countries) and the convention of social benefits have been of great importance for Nordic nationals, along the lines of the Nordic agreement on a common Nordic labour market for certain groups in the health care and veterinary service. They function like a safety net when moving between the countries. In the future, freedom of movement will be an area of high priority to provide more information on these rights and to make them simpler for those who choose to move to another Nordic country.

The Nordic welfare society faces new European and global challenges

The Social Security and Health Care sector should work to develop the Nordic welfare model further, should respond to the challenges brought about by integration and globalisation, and together attempt to find functional solutions. Emphasis should be placed on the results being made public, both in the Nordic region as well as outside the Nordic borders. The activities of the sector will aim to give Nordic co-operation a clear identity, at the same time as efforts should be made to increase co-operation with European partners. Within the parameters for the Nordic children's and family welfare model, the sector should make special efforts to create equal living conditions for children and young people at risk in society.

Analysis of the welfare systems is a crucial means to further develop and achieve greater knowledge of the Nordic welfare states and their development. Through the sector's

project activities, projects which concern increased co-operation between the Nordic region and Europe are given priority. Emphasis should be placed on the financial contribution from the Nordic Council of Ministers to projects in which all the Nordic countries have the opportunity of taking part. In their activities directed towards Europe, institutions should place weight on an exchange of experience, methods and knowledge at a high quality level. The institutions should equally make sure that they keep close contact with developments in their professional areas in Europe. The Nordic Council of Ministers' contact with Europe is further developed through communication as well as co-operation, with European organisations, in particular WHO's European Regional Office, the Council of Europe's Committee on Social Cohesion and the European Health Committee, as well as OECD and other relevant committees in which all the Nordic countries take part.

Nordic co-operation is confronted with major social upheaval in Europe - both in relation to the EU and in connection with the building of the new democracies in Eastern Europe. Nordic co-operation has become more affected by the world around it, e.g. through the Agreement on the European Economic Area, European integration and not least by the fact that more of the countries are EU member states. It is therefore important to evaluate social and health co-operation in a broader perspective. At the same time the Nordic welfare society is facing major challenges through increased internationalism, greater pressure on the economy, and demographic changes which include increased

pressure on pension systems, the health service and care. It is therefore necessary to develop and strengthen the work which the sector already manages concerning research and knowledge about the welfare society. At the same time the research initiated needs to be managed by the sector. This will become a goal which is partly of practical importance for Nordic co-operation and partly enters into the international dialogue.

Nordic co-operation and the Nordic model have broad popular support in the Nordic countries. Nevertheless, analyses of conflicts in the Nordic model bring about an understanding of how the model functions and the challenges it faces.

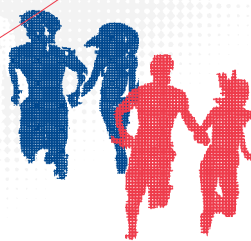
Development of co-operation with the Adjacent Areas to the Nordic countries

The social and health care sector should continue its co-operation with the Nordic Adjacent Areas such that it adjusts to the individual country's situation and needs to a greater extent. At the same time the measures should be developed with regard to partnerships in the EU's Northern Dimension. The sector's efforts should be long-term and have the purpose of building competence, contributing to the development of an administration which gives local rights of participation. Additionally, the distribution of responsibility and democratic accountability is central and adds weight to preventative work for the protection and improvement of the health and living conditions of the population.

Nordic co-operation in the Nordic Adjacent Areas should be seen in relation to, and co-ordinated with, the work with other players (countries, international organisations etc.) In project work importance is placed upon the long-term initiatives, and the duration of the sector's projects should be assessed. The Nordic offices should be central partners in this work. The institutions' work should contribute to ensure efficiency in these efforts.

There is already considerable co-operation with the Nordic Adjacent Areas. Political development in the region makes it worthwhile to strengthen the Nordic efforts further and to see them to a greater extent in relation to the efforts of the other players. At the same time there are signs that there is great need for assistance in the sector, both in the form of acute help and in more long-term forms. This situation, combined with a pronounced wish for closer association with the Nordic region, has meant that the development of the Adjacent Area work, with weight on long-term efforts as well as competency transfer and democracy development, will continue to be the central objective for the sector.

The Baltic States have become integrated into the rest of Europe while Russia is developing in another way. Membership of the EU means there is a more structured approach for the Baltic States, e.g. when it comes to building up the local administration levels with central management, executive authorities and democratic responsibility. When it comes to Russia it is more about different projects, e.g. preventative measures, combating contagious

diseases and drug abuse, vaccination programmes and educational measures. The sector's institutions can contribute in both respects. The institutions can also contribute by co-ordinating the measures together with the Nordic Information Offices in the Adjacent Areas. The greatest challenge in the Adjacent Areas will be to build up long-term competence. This demands an assessment of the regulations for project work, as much of this work requires more than three years to show results.

It is expected that the importance of the EU's Northern Dimension will become more concrete and result in a clarification of the Nordic co-operation's role in this region. The Nordic Council of Ministers' strategy for the work in the Nordic Adjacent Areas is the basis for this.

It should therefore be ensured that, as a fixed point in the co-operation, be it at ministerial or senior official level, all the Nordic countries are kept informed about the important changes which are implemented in the social and health care in other countries, and the experiences they gain. Social and health care policy issues of common interest will be established.

Networks which are built by Nordic professionals meeting and/or communicating with each other in a simple way are also very valuable, and will be maintained.

Exchange of national information and experience - explanatory work

One of the most important principal points in the Nordic welfare model, a well-functioning service sector in the social and health care system, will face major challenges in the form of demographic changes, increased requirements on its services, increased treatment options, tighter economic limits, lack of qualified personnel etc. in the years to come.

Nordic co-operation, dialogue and exchanges of experience can contribute to tackling these challenges in a beneficial way. Similarly the countries can learn from each other's good as well as bad experience with various measures.

Vi utvecklar den nordiska välfärdsmodellen

norden

Nordens Välfärdscenter

www.nordicwelfare.org

Nordens Välfärdscenter

- Den nordiska välfärdsmodellen
- Välfärdsteknologi
- Arbetsinkludering
- Demografins utmaningar

Nordens Välfärdscenter

- en institution under Nordiska ministerrådet

Vårt arbete syftar till att främja inkludering av utsatta grupper, likabehandling, social solidaritet samt tillgänglighet och kvalitét i fråga om samhällets tjänster.

Mycket av vårt arbete bedrivs i projektform. Vi bedriver även utbildningsverksamhet och nätverksarbete.

Gemensamt för all vår verksamhet är att vi arrangerar internationella konferenser och seminarier i olika ämnen, alla med anknytning till välfärdsfrågor.

Nordic co-operation

Nordic co-operation, one of the oldest and most wide-ranging regional partnerships in the world, involves Denmark, Finland, Iceland, Norway, Sweden, the Faroe Islands, Greenland and Åland. Co-operation reinforces the sense of Nordic community while respecting national differences and similarities, makes it possible to uphold Nordic interests in the world at large and promotes positive relations between neighbouring peoples.

Co-operation was formalised in 1952 when the Nordic Council was set up as a forum for parliamentarians and governments. The Helsinki Treaty of 1962 has formed the framework for Nordic partnership ever since. The Nordic Council of Ministers was set up in 1971 as the formal forum for co-operation between the governments of the Nordic countries and the political leadership of the autonomous areas, i.e. the Faroe Islands, Greenland and Åland.

NORDISK SAMARBEJDE PÅ SOCIAL- OG SUNDHEDSOMRÅDET

Det nordiske samarbejde indenfor social og sundhedssektoren bygger på det Nordiske samarbejdsprogram gældende fra 2009. Der er tale om et overordnet politisk dokument, som suppleres med årlige handlingsplaner.

Det nordiske samarbejde inden for social – og sundhedssektoren er baseret på fælles værdier, som udgør fundamentet i den nordiske velfærdsmodel. Det drejer sig om at alle statsborgere får lige mulighed, om social solidaritet, tilgængelighed og tryghed for alle. Som en følge af moderniseringen af strukturen i Nordisk Ministerråd er arbejdet på narkotikaområdet en vigtig del af samarbejdsprogrammet. Nordisk nytte skal være et grundlæggende princip for sektorens arbejde.

Samarbejdsprogrammet vil, som et særligt fokuseret område i det nordiske samarbejde, prioritere:

- fjernelsen af hindringer for flytning mellem de nordiske lande under hensyntagen til EU/EØS- regler, herunder tilgængelighed for alle
- udvikling af de nordiske velfærdssamfund i et europæisk perspektiv
- udviklingen af Nordens samarbejde med Nordens nærområder
- udveksling af national information og erfaring